

за българи? Имаме такива. На една наша роднина дъщеря ѝ се ожени в Карловско за българин. Имат магазин. Хубаво си живеят!”. Далечна 20-годишна братовчедка на внучката му В. по бащина линия тайно ни сподели (2011 г.), че се харесали с един българин, има желание да се ожени за него, но не го доверява на родителите си. В групата смесените бракове продължават да са рядкост, тъй като надделяват традиционните норми.

По-високото образование води до търсенето на брачен партньор не само извън групата, но и извън общността. Процесът е по-ярко изразен сред младежите със средно и висше. Както момичетата, така и момчетата вече подминават традиционната за циганите/ ромите възраст за женене и трудно намират партньори в общността. „След като завърши висшето голямата, М., почна да работи. Залюби българин. Ожениха се. Имаме си внук – Иван. Много ѝ се радва свекървата, гледа я” (ж., 45 г., фичери, Стара Загора).

Групите се отварят за бракове с други общности и след тръгването на гурбет. Трудовата емиграция дава възможност за женитба с чужденци – сигурен и лесен вариант за влизане в новото макрообщество. Такъв пример за интеграция на цигани в нециганско общество и адаптирането им в него, въпреки религиозните и културните различия, са смесените бракове на турски цигани от Южна Добруджа с полякини. Новите семейства живеят в Полша и идват в България за новогодишните празници. Интегрирането на полските снахи в циганските семейства става чрез научаване на езика и възприемане на обичаите и традициите. Децата са със смесена идентичност, но се запазва самоопределението по бащина линия (Еролова 2010: 154).

Тъждествени процеси се наблюдават и в други групи. „Братовата дъщеря, отидоха всичките у Гърция и там се ожени за грък. И други наши калайджийки се ожениха за чужденци. В. от Трънково (селото е в Старозагорско, а за пътуването си е подкрепена от Евангелската църква – б.а.), отиде в Холандия да гледа деца и стари хора. Там ходеше на църква и там се ожени. Мъжът и е пастора на църквата. Идват си и двамата на наште срещи. И да го видиш как играе на сватбите, и пари дава” (м., 73 г., тракийски калайджийи, Старозагорско). Копанарки също се женят за гърци. И въпреки това като цяло и в съвременността копанарската общност остава ендегамна, а изключенията от нормата са рядкост и не я разчупват необратимо (Шаренкова 2008: 236).

3. Религиозна принадлежност и взаимоотношения

Един от елементите, който характеризира и класифицира циганските/ ромските групи е религията. Възможно е да се каже, че взаимоотношенията между групите в голяма степен зависят и от тяхната религиозна принадлежност.

Циганската общност винаги се отличава със своята хетеро-